

Rekomendacje dotyczące wykorzystania w Polsce standardów WHO rozwoju fizycznego dzieci w wieku 0-5 lat

Komitet Rozwoju Człowieka
Polskiej Akademii Nauk,
Komitet Antropologii Polskiej
Akademii Nauk,
Zarząd Główny Polskiego
Towarzystwa Antropologicznego,
Instytut Matki i Dziecka,
Instytut Żywności i Żywienia

Z inicjatywy Światowej Organizacji Zdrowia, Kwatery Głównej w Genewie, w latach 1997-2003 przeprowadzono wielośrodkowe badania WHO nad wskaźnikami referencyjnymi rozwoju fizycznego dzieci (WHO Multicentre Growth Reference Study).¹ Badania te wykonano w sześciu krajach: Brazylii, Ghanie, Indiach, Norwegii, Omanie i Stanach Zjednoczonych, z rygorystycznym przestrzeganiem ustalonej metodyki doboru próby i przeprowadzania pomiarów antropometrycznych. Obejmowały one dzieci w wieku 0-5 lat – zdrowe, urodzone o czasie, z pojedynczej ciąży, które żyły w warunkach stwarzających szansę na osiągnięcie genetycznie zaprogramowanego potencjału rozwojowego. Matki badanych dzieci przestrzegały podstawowych, korzystnych dla zdrowia, praktyk zdrowotnych, w tym karmienia piersią i niepalenia tytoniu (przed i po urodzeniu dziecka). Przyjęto, że karmienie piersią jest normą biologiczną, a rozwój dziecka karmionego piersią stanowi normatywny model wzrastania.

Wyniki badań wielośrodkowych wykazały, że wzrastanie dzieci żyjących na różnych kontynentach jest podobne, jeśli zaspokoi się ich potrzeby biologiczne, zdrowotne i zapewni odpowiednią opiekę. Na tej podstawie opracowano standardy WHO rozwoju fizycznego dzieci w wieku 0-5 lat (WHO Child Growth Standards for Children 0-5 years). Jest to narzędzie do oceny stanu zdrowia i rozwoju niemowląt i małych dzieci, które może być wykorzystane we wszystkich krajach, grupach etnicznych i społeczno-ekonomicznych. Standardy te określają „jaki powinien być rozwój dzieci”. Dotychczasowe układy (wskaźniki) referencyjne (normy rozwojowe) określały „jaki jest rozwój dzieci w danym miejscu i czasie”.

Standardy WHO rozwoju fizycznego dzieci w wieku 0-5 lat (0-60 miesięcy) dotyczą różnych wskaźników antropometrycznych według płci, w tym: masy ciała wg wieku, długości/wysokości ciała wg wieku, wskaźnika BMI wg wieku. Dla dzieci w wieku 0-24 miesięcy opracowano standardy obwodu głowy oraz, na podstawie badań długofalowych, standardy przyrostów masy i długości ciała oraz obwodu głowy. Pełny zestaw tabel i siatek znajduje się na stronie internetowej WHO (www.who.int/childgrowth/en).

Prof. dr hab. med. Barbara Woynarowska

Przewodnicząca Komisji ds. Mierników Rozwoju, Zdrowia i Jakości Życia Komitetu Rozwoju Człowieka PAN

Prof. dr hab. Joachim Cieślak

Wiceprzewodniczący Komitetu Antropologii PAN

Prof. dr hab. Maria Kaczmarek

Przewodnicząca Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

Dr hab. prof. IMD Krystyna Mikiel-Kostyra

Kierownik Zakładu Ochrony i Promocji Zdrowia Dzieci i Młodzieży Instytut Matki i Dziecka

Prof. dr hab. Jadwiga Charzewska

Kierownik Zakładu Epidemiologii i Norm Żywienia, Instytut Żywności i Żywienia

Zaproponowane przez WHO standardy rozwoju fizycznego dzieci w wieku 0-5 lat zostały oficjalnie zaakceptowane przez znaczące organizacje międzynarodowe, w tym przez: International Pediatric Association, European Childhood Obesity Group, European Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition. Standardy te zostały zaadaptowane w ponad 100 krajach świata i są w nich wykorzystywane w praktyce w badaniach profilaktycznych i w klinice do oceny i monitorowania wzrastania, stanu odżywienia i zdrowia najmłodszych dzieci.

Dyskusję nad możliwością wykorzystania w Polsce tych standardów zainicjowano na spotkaniu w dniu 24 czerwca 2009 r. w Warszawie. Uczestnicy spotkania, reprezentujący wiodące w kraju ośrodki naukowe w zakresie antropologii i pediatrii, w tym autorzy większości regionalnych norm rozwojowych, przegłosowali wniosek o wdrożeniu standardów WHO do praktyki w Polsce.² W celu sprawdzenia przydatności tych standardów dla dzieci w Polsce porównano je z wartościami referencyjnymi wybranych wskaźników antropometrycznych dla dzieci warszawskich w wieku od 1 do 60 miesiąca. Wyniki tych porównań wykazały, że róż-

nice w zakresie analizowanych wskaźników nie występują lub są nieznaczne.³ Na tej podstawie:

1. Uznajemy, że standardy WHO rozwoju fizycznego dzieci w wieku 0-5 lat stanowią dobre narzędzie do monitorowania wzrastania, stanu odżywienia i zdrowia niemowląt, dzieci w wieku poniemowlęcym i przedszkolnym.
2. Rekomendujemy te standardy do powszechnego wykorzystania w Polsce.

Warszawa, 5 kwietnia 2011 r.

Piśmiennictwo

1. de Onis M, Garza C, Victora CG, Bhan MK, Norum KR (eds.). WHO Multicentre Growth Reference Study (MGRS): Rationale, Planning and Implementation. *Food and Nutrition Bulletin*. 2004;25(Suppl):1-89.
2. de Onis M, Woynarowska B. Standardy WHO Rozwoju Fizycznego Dzieci w wieku 0-5 lat i możliwości ich wykorzystania w Polsce. *Medycyna Wieku Rozwojowego*. 2010;14(2):87-94.
3. Oblacińska A, Jodkowska M, Mikiel-Kostyra K, Palczewska I. Ocena rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży. Część I. Niemowlęta i dzieci do 5 lat – normy krajowe czy standardy WHO? *Medycyna Wieku Rozwojowego*. 2010;14(2):95-100.